

Ålands fredsinstitut

The Åland Islands Peace Institute

NGO in Special Consultative Status with the Economic and Social Council of the United Nations

Debattartikel som publicerades i åländska lokaltidningar 090929

Fredlig lösning av konflikter eller ökat militärt samarbete?

Nordiska politiker samlas på Åland för att diskutera det nordiska samarbetet. Den nordiska modellen innebär gemensamma grundvärderingar om demokratiskt styrelseskick, beslutsfattande genom konsensus och kompromiss, och engagemang för medborgarnas välfärd och mänskliga rättigheter. I utrikespolitiken översätts denna modell i tre delar: återhållsamhet i våldsanvändningen, internationell solidaritet i fråga om bistånd och utvecklingssamarbete och sist, men inte minst, preferens för fredlig lösning av konflikter och samtal inom multilaterala samarbetsorganisationer såsom nordiska rådet. Mervärdet i nordiskt engagemang ligger i detta levande 'paket'. Det som görs internt i våra länder har en internationell motsvarighet och vi ses som relativt opartiska och humanistiska.

Det finns därför anledning att vara kritiska till utvecklingen som tyder på att de nordiska länderna är på väg att överge dessa mångåriga traditioner. Internt är den största utmaningen att anpassa det nordiska samhället till den mångfald och den medborgarrörlighet som vi ser omkring oss. Vi har kommit att inse att Norden inte är så stabil och homogen som standardbeskrivningen har gjort gällande. De nordiska självstyrda områdenas utveckling, minoriteternas och samernas behandling och den långvariga invandringens effekter gör att vi måste diskutera Norden i andra termer än om som ett per definition fredsbenäget område. Vi blir inte trovärdiga internationellt om situationen i våra länder i ökande grad karakteriseras av marginalisering, sociala klyftor och explosiva utbrott av rashat eller förortsvåld.

När det gäller fredsbevarande och internationell krishantering är läget ännu allvarligare. Finland hade i augusti 2009 102 poliser, soldater och militära observatörer i FN-operationer i bl.a. Tchad, Darfur och Liberia. Nigeria har 6,020 soldater och Pakistan 10,584 soldater i FN-operationer. Samtidigt har Finland 440 soldater i Kosovo och ett hundratal soldater i Afghanistan. Båda dessa är Natoleda operationer. Här kommer frågan om återhållsamhet i våldsanvändningen in i bilden. Norden har hittills representerat ett alternativ till den realistiska vapenmaktsdoktrinen. Neutralitetspolitiken hade en sådan funktion särskilt under det kalla kriget. Norden har poängterat våldets restriktiva användning, i enlighet med FN:s stadgans föreskrifter om våld i självförsvar. Nu tycks Norden acceptera att finna sig i krig för ändamål långt bortom det som kan kallas självförsvar och i namnet för 'skyddsskyldigheten' som har ersatt doktrinen om humanitär intervention. Vad man än kallar det, handlar det om våldsanvändning för det som säkerhetsrådets makter betraktar som 'en god sak'. Ska Norden följa efter i detta spår utan en djupare nordisk diskussion? Har vi övergivit både FN och FN-stadgan för att vara med de mäktigas effektiva gemenskap?

Nordens insatser är förvisso huvudsakligen civila, men sammanblandningen av civila och militära verktyg är tydlig, också i Stoltenberg-rapporten om nordiskt samarbete i utrikes- och säkerhetspolitik. Huvudbudskapet i rapporten är klart; vi behöver ett tätare militärt samarbete för att trygga oss mot s.k. 'moderna hot', som inte är nödvändigtvis av militär karaktär. Detta militära samarbete innebär i flera avseenden en fördjupning av informationsutbytet och materiellanpassningen inom Nato, enligt Stoltenberg.

Kommer Nordens medborgare och politiker i framtiden ses som välvilligt opartiska? Knappast. Kommer det nordiska civila engagemanget i olika delar av världen äventyras? Det finns stor risk för det. Nordiskt utrikkessamarbete skulle istället kunna handla om att vara enade och långsiktigt pådrivande för FN-reform, stödja civila demokratiseringsprocesser och medla i konkreta konfliktsituationer, såsom i Kaukasus eller i Kongo. Norden kan föra fram sina självstyrda områden som exempel på en fredlig och pågående utveckling i Norden och sina demilitariserade områden som ett alternativ till allsmäktig militär närvaro och över-

vakning. Nordiska rådet kunde satsa på att utveckla icke-militära konfliktlösningsmodeller och medlingskompetensen i samtliga nordiska länder.

Sia Spiliopoulou Åkermark
Docent i folkrätt, direktör för Ålands fredsinstitut